

Insolvensrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet elva motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2004 som huvudsakligen gäller olika frågor på insolvensrättens område. Därutöver behandlas ett motionsyrkande som gäller 2003 års reform av förmånsrättslagstiftningen. Motionen är väckt enligt 3 kap. 13 § riksdagsordningen med anledning av en händelse av större vikt.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida och pågående beredningsarbete.

I betänkandet finns tre reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden.....	4
Konkurs.....	4
Skuldsanering.....	6
Förmånsrättslagstiftningen.....	9
Återtagandeförbehåll.....	11
Skydd av skeppsvrak.....	12
Reservationer.....	15
1. Konkurs, punkt 1 (c).....	15
2. Skuldsanering, punkt 2 (v).....	15
3. Förmånsrättslagstiftningen, punkt 3 (fp).....	16
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	17
Motion väckt med anledning av händelse av större vikt.....	17
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	17

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Konkurs

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L244, 2004/05:L335 och 2004/05:L371 yrkande 1.

Reservation 1 (c)

2. Skuldsanering

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L267, 2004/05:L355 och 2004/05:L384.

Reservation 2 (v)

3. Förmånsrättslagstiftningen

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L337 yrkande 5, 2004/05:L339 och 2004/05:MJ5 yrkande 29.

Reservation 3 (fp)

4. Återtagandeförbehåll

Riksdagen avslår motion 2004/05:L330.

5. Skydd av skeppsvrak

Riksdagen avslår motion 2004/05:Kr217 yrkandena 2 och 3.

Stockholm den 8 mars 2005

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Anneli Särnblad (s), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s), Mia Franzén (fp), Ingemar Vänerlov (kd), Ewa Thalén Finné (m) och Johan Linander (c).

Utskottets överväganden

Konkurs

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller konkursinstitutet. Jämför reservation 1 (c).

Bakgrund

Konkursinstitutet, som i huvudsak regleras i konkurslagen (1987:672), har karaktär av generalexekution där i princip alla borgenärer deltar och all gäldenärens egendom tas i anspråk. En konkurs förutsätter att gäldenären är på obestånd. Härmed avses att gäldenären inte rätteligen kan betala sina skulder och att denna oförmåga inte endast är tillfällig. Beslut om försättande i konkurs fattas av tingsrätt på ansökan av gäldenären själv eller någon borgenär. En fysisk person som försatts i konkurs får inte under konkursen driva näringsverksamhet som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen. Genom konkursbeslutet förlorar gäldenären vidare rådigheten över den egendom som ingår i konkursboet. Rådigheten tillkommer i stället den förvaltare som utses av rätten. Förvaltarens uppgift är att realisera tillgångarna i boet och dela ut inplutna medel till borgenärerna. Vid förvaltningen skall förvaltaren ta till vara borgenärernas gemensamma rätt och bästa samt vidta alla de åtgärder som kan främja en förmånlig och snabb avveckling av boet. En konkurs kan avslutas på olika sätt, genom avskrivning på grund av otillräckliga tillgångar, genom utdelning och genom ackord. Ett ackord innebär att borgenärerna efterger sina fordringar i den mån de inte får någon utdelning för dem. Efter en konkurs, som inte avslutas med ackord, svarar gäldenären om denne är fysisk person för hela det belopp av skulderna som inte betalats under konkursen, den s.k. restskuldprincipen. Om ett bolag är försatt i konkurs och denna avslutas utan överskott är bolaget upplöst.

Motionerna

I motion L244 av Lars Gustafsson (kd) tas frågan upp om konkursgäldenärens ansvar för skulder som kvarstår obetalda efter det att konkursen avslutats. Motionären påpekar att det i flera anglosaxiska länder finns bestämmelser om s.k. discharge, dvs. skuldbefrielse, efter avslutad konkurs. I motionen förespråkas att en sådan ordning skall införas även i Sverige i fråga om fysiska personer som driver enskild firma. En borgenär som inte erhållit utdelning i en sådan persons konkurs skall således inte, menar motionären, kunna utsätta gäldenären för ytterligare indrivningsåtgär-

der när det gäller kvarstående skulder. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall se över konkurslagstiftningen med denna inriktning.

Viviann Gerdin (c) anför i motion L335 att konkursförvaltaren i dag kan sälja fast egendom som ingår i ett konkursbo utan att egendomen bjuds ut på den öppna marknaden. Detta leder, anser motionären, till flera negativa effekter, bl.a. att antalet spekulanter begränsas och att gäldenären kan känna en osäkerhet huruvida egendomen blir korrekt värderad. Fast egendom som ingår i ett konkursbo bör således säljas på den öppna marknaden av fastighetsmäklare. I motionen begärs ett tillkännagivande om att konkurslagstiftningen skall ses över.

I motion L371 av Staffan Danielsson och Jörgen Johansson (båda c) framhålls vikten av ett enklare regelverk vid start och drift av företag. Motionärerna anför att en konkurs kan drabba en näringsidkare utan dennes egen förskyllan och att tidigare konkurser i vissa branscher kan leda till ett reellt näringsförbud under lång tid. Näringsidkaren kan således inte verka inom sitt yrke, vilket äventyrar dennes möjlighet att försörja sig. Detta är, menar motionärerna, i många fall inte rimligt och hämmar nyföretagandet. I motionen begärs ett tillkännagivande om att lagar och regeltillämpningar som bestraffar seriösa näringsidkare som gått i konkurs skall utmönstras (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Vad först gäller frågan om införande av s.k. discharge i konkurs som tas upp i motion L244 kan konstateras att ett bifall till motionen skulle innebära ett avsteg från en grundläggande konkursrättslig princip, som utskottet inte kan ställa sig bakom. Därtill kommer att det, som närmare framgår av följande avsnitt, i viss mån är möjligt även för näringsidkare att erhålla skuldbefrielse inom ramen för ett skuldsaneringsförfarande. Mot bakgrund av vad som nu har anförts bör motion L244 inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

När det så gäller frågan om försäljning av fast egendom under konkurs påminner utskottet om att en sådan försäljning enligt gällande rätt kan ske på en rad olika sätt, bl.a. med hjälp av fastighetsmäklare. Att, som föreslås i motion L335, i konkurslagstiftningen införa en skyldighet för konkursförvaltaren att anlita fastighetsmäklare vid försäljning av fast egendom, bör inte komma i fråga, och utskottet föreslår att motionen avslås.

Utskottet erinrar slutligen om att den grundläggande principen för näringsverksamhet i Sverige är den fria etableringsrätten. Inom vissa yrkesgrupper förekommer dock lagstadgade krav på auktorisation. I en del fall krävs vidare tillstånd från myndighet för att bedriva viss verksamhet, bl.a. inkassoverksamhet samt tillverkning och servering av alkohol. Utskottet är från sina utgångspunkter inte berett att förorda något uttalande från riksdagens sida med anledning av vad som anförts i motion L371 yrkande 1. Som framhållits av näringsutskottet i tidigare sammanhang bör i stället behovet

och den närmare utformningen av förekommande system för etableringskontroll prövas på varje enskilt sakområde för sig (jfr bet. NU 1987/88:25 och 1989/90:NU7). Lagutskottet föreslår därför att riksdagen avslår motion L371 yrkande 1.

Skuldsanering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller skuldsanering och överskuldssättning. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden och pågående beredningsarbete. Jämför reservation 2 (v).

Bakgrund

Genom skuldsaneringslagen (1994:334) har det införts möjligheter för fysiska personer att under vissa förutsättningar helt eller delvis befrias från en övermäktig skuldbörda. Som allmänna villkor för skuldsanering gäller, enligt 4 § skuldsaneringslagen, att gäldenären är på obestånd och så skuldsatt att han eller hon inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid. Vidare krävs att det vid en allmän bedömning framstår som skäligt att bevilja gäldenären skuldsanering. Vid denna skälighetsbedömning skall särskilt beaktas skuldernas ålder, omständigheterna vid deras tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelser och att själv nå en uppgörelse med borgenärerna samt hur gäldenären har medverkat under handläggningen av skuldsaneringsärendet.

Skuldsaneringsförfarandet innehåller tre steg. I det första steget, som i huvudsak lämnats utanför det lagreglerade området, skall gäldenären själv försöka träffa en uppgörelse med samtliga sina borgenärer. Gäldenären skall därvid kunna få råd och anvisningar av kommunen. Om detta inte lyckas, skall gäldenären hos kronofogdemyndigheten i ett andra steg kunna ansöka om frivillig skuldsanering. Med sådan frivillig skuldsanering avses att gäldenären tillsammans med kronofogdemyndigheten upprättar ett förslag till skuldsanering som godtas av samtliga borgenärer. Om någon borgenär motsätter sig förslaget, skall kronofogdemyndigheten överlämna ärendet till allmän domstol som i ett tredje steg kan besluta om tvingande skuldsanering.

Vid en skuldsanering skall, enligt 8 §, bestämmas en betalningsplan som visar när och hur kvarstående belopp av varje borgenärs fordran skall betalas. Betalningsplanen skall löpa under fem år, om det inte finns särskilda skäl att bestämma en längre eller kortare tid. Av 27 § följer att ett beslut om skuldsanering under vissa förutsättningar kan upphävas eller ändras på ansökan av en borgenär. Så kan ske bl.a. om gäldenärens ekonomiska förutsättningar väsentligt förbättrats.

Ursprungligen föreskrevs i 4 § att skuldsanering endast fick beviljas under förutsättning att gäldenären inte var näringsidkare. Sedan den 1 september 1996 är det dock möjligt att i viss begränsad utsträckning bevilja även fysiska personer som är näringsidkare skuldsanering. Sålunda gäller beträffande näringsidkare, utöver de allmänna villkoren, enligt 4 a § att skuldsanering får beviljas endast om det finns särskilda skäl med hänsyn till näringsverksamhetens ringa omfattning och enkla beskaffenhet. De näringsidkare som avses är de som driver rörelse som fysiska personer i eget namn och därför inte har privatekonomi och rörelseekonomi åtskilda, dvs. de näringsidkare vars verksamhet är av mycket blygsam omfattning och av praktiska och kostnadsmässiga skäl därför inte kan komma i fråga för företagsrekonstruktion. Vad gäller aktiva näringsidkare anfördes i den proposition som låg till grund för 1996 års lagändring bl.a. att gäldenärens ekonomiska förhållanden inte får vara föranledda av den bedrivna näringsverksamheten. Tvärtom bör den bedrivna verksamheten, anfördes det vidare, i regel vara sådan att den i stället för att belasta gäldenärens ekonomi ger ett tillskott till den. Om verksamheten belastar ekonomin bör den normalt avvecklas innan skuldsanering kan komma i fråga. Riksdagen hade ingen annan uppfattning (prop. 1995/96:5 s. 166, bet. LU11, rskr. 279).

Pågående arbete

I november 2002 tillkallade regeringen en särskild utredare med uppdrag att utvärdera och göra en översyn av skuldsaneringslagen (dir. 2002:139), Skuldsaneringsutredningen. Utvärderingen skulle i första hand avse förfarandet i skuldsaneringsärenden. Med utgångspunkt i utvärderingen skulle utredaren bedöma om det nuvarande systemet för skuldsanering är ändamålsenligt utifrån lagens syften eller om systemet borde ändras i grunden. I uppdraget låg att lämna förslag till åtgärder som förbättrar det nuvarande systemet eller lämna förslag till ett nytt system för skuldsanering, om utvärderingen skulle visa att det finns skäl för det. Uppdraget redovisades i augusti 2004 i betänkandet (SOU 2004:81) Ett steg mot ett enklare och snabbare skuldsaneringsförfarande. I betänkandet finns förslag som gäller bl.a. förfarandet i skuldsaneringsärenden, förutsättningarna för beviljande av skuldsanering, myndigheters och domstolars roll på området, betalningsplanen och omprövning av skuldsanering. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Motionerna

Anne-Marie Pålsson (m) anför i motion L384 att det i ett dynamiskt näringsliv är angeläget att synen på misslyckande ändras så att den som misslyckas ges möjlighet att starta på nytt utan att tyngas av överskuldssättning under oöverskådlig tid. Motionären är kritisk till nuvarande restriktiva inställning vad gäller möjligheterna för näringsidkare att erhålla skuldsanering och förespråkar en lagändring som innebär att fysiska personer som bedriver näringsverksamhet skall kunna beviljas skuldsanering utan att tvingas att

upphöra med verksamheten. I motionen begärs ett tillkännagivande om att skuldsaneringslagens tillämpningsområde skall utsträckas till att omfatta även aktiva näringsidkare.

I motion L267 av Jan Emanuel Johansson (s) framhålls att inga metoder får lämnas oprövade när det gäller att underlätta för intagna på fängelseanstalter att återvända till ett normalt liv efter avtjänat fängelsestraff. En sådan åtgärd skulle, menar motionären, kunna vara att ge de personer som efter frigivning bevisligen valt att förändra sitt liv och som har stora skulder en avbetalningsplan under några år. En frysning av skulderna under en tid skulle kunna vara en alternativ lösning. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Tasso Stafilidis (v) framhåller i motion L355 vikten av att återbetalningsplaner för långtidsarbetslösa utformas på ett sådant sätt att det lönar sig att ta ett arbete trots skuldbördan. Motionären påpekar att Skuldsaneringsutredningen i sitt betänkande inte har tagit upp frågan om hur utformningen av betalningsplanen under ett skuldsaneringsförfarande skulle kunna förändras så att långtidsarbetslösa personer ges motivation att arbeta under den femårsperiod som skuldsaneringen normalt pågår. I motionen begärs ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall ta initiativ till att motionsspörsmålet övervägs närmare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen avstyrkt motioner med krav på införande av utökade möjligheter för näringsidkare att erhålla skuldsanering, senast våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04:LU23. Utskottet har därvid inte funnit skäl för riksdagen att frångå de ställningstaganden som gjordes våren 1996 i fråga om skuldsanering för näringsidkare. Inte heller nu har det framkommit några sådana skäl. Riksdagen bör således avslå motion L384.

När det sedan gäller motion L267 vill utskottet först peka på den möjlighet som finns att genom skuldsanering få en ordnad ekonomi, och att därvid i första hand försöka få till stånd en avbetalningsplan efter överenskomelse med borgenärerna. Som utskottet fann våren 2004 vid behandlingen av en motion med samma inriktning som den nu aktuella, bör det inte komma i fråga att införa särskilda regler för personer som varit intagna på fängelser (se bet. 2003/04:LU23). Mot bakgrund av vad som nu har sagts bör motion L267 inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet konstaterar slutligen att den frågeställning som tas upp i motion L355 knyter nära an till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet med anledning av Skuldsaneringsutredningens betänkande. I likhet med vad utskottet funnit tidigare vid behandlingen av liknande motioner (se bl.a. bet. 2003/04:LU8) bör detta arbete inte föregripas genom något uttalande från riksdagens sida. Motionen bör därför avslås.

Förmånsrättslagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller dels 2003 års reform av förmånsrättslagstiftningen, dels lönegarantins omfattning. Utskottet hänvisar i huvudsak till tidigare ställningstaganden. Jämför reservation 3 (fp).

Bakgrund

Den ordning i vilken betalningsanspråk skall tillgodoses vid konkurs och utmätning regleras i förmånsrättslagen (1970:979) och i utsökningsbalken. Utgångspunkten är att alla fordringar har samma rätt. I förmånsrättslagen finns dock en uppräknig av vissa fordringar som har bättre rätt än andra, dvs. förmånsrätt, och vilken ordning som gäller mellan dessa s.k. prioriterade fordringar. I lagen görs skillnad mellan dels särskilda förmånsrätter, som avser enbart viss egendom och som gäller både i konkurs och vid utmätning, dels allmänna förmånsrätter, som avser all gäldenärens egendom och som gäller enbart i konkurs.

Med företagshypotek avses en särskild säkerhetsrätt som utvecklats för att näringsidkares rörelseegendom skall kunna utnyttjas som kreditsäkerhet utan att näringsidkaren behöver avstå från besittningen till egendomen. Bestämmelser om företagshypotek fanns tidigare i den numera upphävda lagen (1984:649) om företagshypotek. Lagen innebar att en näringsidkare genom inskrivning i ett särskilt register kunde beviljas företagsinteckning i sin näringsverksamhet. Som bevis för inskrivningen utfärdades ett företagshypoteks-brev att överlämnas till en borgenär som säkerhet för en fordran. Borgenären hade därmed säkerhet i form av företagshypotek och förmånsrätt till betalning ur den egendom som utgjorde underlag för inteckningen. Företagshypoteket gällde i den lösa egendom som tillhörde näringsidkaren och verksamheten. Underlaget kunde således skifta från tid till annan. Företagshypoteket gav, enligt 5 § förmånsrättslagen, särskild förmånsrätt och gällde således både vid konkurs och vid utmätning.

Statens fordringar på skatt och allmänna avgifter hade, före den 1 januari 2004, allmän förmånsrätt enligt 11 § förmånsrättslagen. Skatteförmånsrätten gällde efter de särskilda förmånsrätterna och den allmänna förmånsrätten för nya fordringar under rekonstruktionsförsök. Efter skatteförmånsrätten följde, enligt 12 § förmånsrättslagen, allmän förmånsrätt för fordringar avseende löntagares lön och annan ersättning på grund av anställning. Eftersom det var fråga om en allmän förmånsrätt krävdes att arbetsgivaren försatts i konkurs för att fordringen skulle kunna göras gällande. I likhet med vad som gäller i dag svarade staten, enligt lönegarantilagen, för förmånsberättigade lönefordringar i konkurs.

I det insolvensrättsliga regelsystemet ingår även lönegarantilagen (1992:497) som en väsentlig del. Lagen innebär att staten under vissa förutsättningar garanterar prioriterade fordringar på lön och pension samt att staten övertar fordringarna – med motsvarande förmånsrätt – och inträder i konkursen som borgenär på respektive löntagares plats.

Enligt vad som närmare framgår av lagen (1984:404) om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter utgår stämpelskatt vid beviljande av ansökan om företagsinteckning.

2003 års reform av förmånsrättslagstiftningen

I juni 2003 fattade riksdagen beslut om en genomgripande reform av förmånsrättslagstiftningen (prop. 2002/03:49, bet. LU17, rskr. 222). Genom den nya lagstiftningen har företagshypoteket omvandlats till en företagsinteckning med allmän förmånsrätt i 55 % av värdet av all gäldenärens egendom sedan borgenärer med bättre förmånsrätt fått betalt. Lagen om företagshypotek har ersatts av en ny lag (2003:528) om företagsinteckning. Reformen har bl.a. medfört att den s.k. förföljelserätten i lagen om företagshypotek tagits bort. Detta innebär att det inte längre är möjligt att bevilja avräkning av stämpelskatt i samband med överlåtelse av verksamhet (se prop. 2003/04:165 s. 8 f.).

Vad gäller löneskyddet har den tidigare förmånsrätten för fordringar som förfallit högst tre månader före konkursansökan ersatts med en förmånsrätt för fordringar som belöper på tiden högst tre månader före en konkursansökan. Sådana lönefordringar är också berättigade till lönegaranti. Vidare har maximibeloppet för lönegarantin höjts från 100 000 kr till fyra prisbasbelopp. Den tid under vilken lönegarantin maximalt kan lämnas har också förlängts från sex till åtta månader. Därtill har det införts ett maximibelopp för löneförmånsrätten om tio prisbasbelopp.

Den nya lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 2004. Om en företagsinteckning beviljats före den 1 januari 2004 gäller dock, enligt vissa övergångsbestämmelser, lagen (1984:649) om företagshypotek fram till den 1 januari 2005. Därefter skall inteckningen anses som en företagsinteckning enligt den nya lagen och företagshypoteksbrevet som ett företagsinteckningsbrev på samma belopp.

Motionerna

I motion MJ5 av Lars Leijonborg m.fl. (fp), som väckts enligt 3 kap. 13 § riksdagsordningen med anledning av händelse av större vikt, anförs att många av de företag som drabbats av produktionsfall på grund av den storm som passerade södra Sverige den 9 januari 2005 också kan komma att åsamkas likviditetsförluster. För att lösa dessa problem kortsiktigt är det, menar motionärerna, angeläget att bankerna intar en generös hållning. Det är vidare angeläget att de förmånsrättsregler som gäller fullt ut sedan den 1 januari 2005 omprövas. Enligt vad som anförs i motionen kommer den nya lagstiftningen ofta att slå hårt mot små företag i glesbygd. Såväl nya

som gamla krediter kan således vara helt nödvändiga för att företag som drabbats av produktionsbortfall skall klara av de likviditetsproblem som kan uppkomma. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med vad som anförts om företagens förmånsrättsregler (yrkande 29).

Jan Ertsborn m.fl. (fp) anför i motion L337 att det vid överlåtelse av egendom som ingår i ett konkursbo i vissa fall är oklart huruvida det föreligger rätt till skattebefrielse eller skattenedsättning vid samtidig nyteckning och dödning av företagsinteckningar. I motionen begärs ett tillkännagivande om att det behövs ett klargörande av rättsläget (yrkande 5).

I motion L339 anför Christer Erlandsson (s) att tidsfristen i förmånsrättslagen för att en lönefordran skall ha förmånsrätt i en konkurs bör tas bort eller i vart fall förlängas. Motionären förespråkar vidare att maximibeloppet i lönegarantilagen höjs så att beloppet harmoniserar med en vanlig metallarbetares lönefordran. I motionen begärs ett tillkännagivande härom.

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar om att riksdagen så sent som i slutet av november 2004 avslagit ett stort antal motionsyrkanden med krav på dels ett uppskjutande av det slutliga ikraftträdandet av 2003 års förmånsrättsreform, dels ändringar vad gäller företagsinteckningens värde (se bet. 2004/05:FiU1 och ytr. 2004/05:LU1y). Vad som anförts i motion MJ5 utgör, enligt utskottets mening, inte skäl att i något avseende ompröva riksdagens tidigare ställningstaganden. Motionen bör således avslås.

När det så gäller motion L337 yrkande 5 kan utskottet inte finna annat än att det problem som tas upp i motionen inte längre torde vara aktuellt sedan den förföljelserätten vid överlåtelse av en rörelse avskaffats. Någon riksdagens åtgärd är således inte påkallad med anledning av motion L337 yrkande 5.

Avslutningsvis påminner utskottet om att de spörsmål som tas upp i motion L339 var föremål för överväganden i samband med att riksdagen beslutade om 2003 års reform. Utskottet är från sina utgångspunkter inte berett att i detta sammanhang ställa sig bakom de av motionären föreslagna förändringarna av löneförmånsrätten och lönegarantin, och föreslår att riksdagen avslår motionen.

Återtagandeförbehåll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller återtagandeförbehåll vid försäljning av fordon.

Motionen

I motion L330 av Kristina Zakrisson och Birgitta Ahlqvist (båda s) anfördes att det vid köp av fordon inte är möjligt att använda begagnade bilar som säkerhet, trots att bilen kan ha ett högt och stabilt värde. Större möjligheter att pantsätta fordon, oavsett om de är nya eller begagnade, skulle medföra en ökad konkurrens bland finansieringsbolagen. Motionärerna anser vidare att fordonsregistret bör anpassas så att det kan tillhandahålla information om eventuella pantthavare. Sådan information skulle göra det lättare för en köpare att få veta om ett fordon är pantsatt eller ej. På så sätt undgår köparen att behöva betala för fordonet två gånger. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet med det anförda.

Utskottets ställningstagande

Utskottet påminner om att det vid ett ägarbyte, enligt 10 kap. 7 § förordningen (2001:650) om vägtrafikregister, i vissa fall skall anmälas till registret om ett fordon är sålt av en näringsidkare på kredit med förbehåll om återtaganderätt. Om ett fordon har förvärvats genom kreditköp med ett sådant förbehåll skall den som enligt registret har förbehållit sig rätt att återta fordonet vidare ges möjlighet att yttra sig över en anmälan om ägarbyte. Mot bakgrund av vad som nu har redovisats kan utskottet inte finna annat än att motionärerna vad gäller frågan om anteckning av återtagandeförbehåll i huvudsak får anses tillgodosedda genom gällande rätt. Vad som i övrigt anförts i motion L330 utgör, enligt utskottets mening, inte skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd. Riksdagen bör därför avslå motionen.

Skydd av skeppsvrak

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden som gäller skyddet av skeppsvrak. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Bakgrund

Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. innehåller i 2 kap. bestämmelser om fasta fornlämningar och fornfynd samt bestämmelser om skydd, vård och undersökning av fornlämning och plats där fornfynd påträffats. Fasta fornlämningar är skyddade enligt lagen. Som fast fornlämning räknas bl.a. ett varaktigt övergivet skeppsvrak, om minst etthundra år kan antas ha gått sedan skeppet blev vrak.

I lagen (1984:983) om ensamrätt till bärgning föreskrivs att den som vill bärga sjunket gods som har övergetts av ägaren efter ansökan hos länsstyrelsen kan få ensamrätt till bärgning enligt lagen. Ensamrätten omfattar såväl sjunket fartyg som gods och innebär en rätt för bärgaren att utan intrång av

andra under en viss tid och på närmare angiven plats bärga godset. Ensamrätt får ges bara till den som är lämplig med hänsyn till allmänna och enskilda intressen. I ett beslut om ensamrätt skall länsstyrelsen meddela sådana föreskrifter som krävs för att bärgningen inte skall medföra skada eller olägenhet för allmänna eller enskilda intressen. I förarbetena till lagen har angetts bl.a. att ensamrätt inte utan vidare bör medges den som avser att endast ta upp enstaka föremål från t.ex. ett skeppsvrak. Med hänsyn till den risk som finns att dyrbara detaljer plockas upp medan vraket i övrigt blir kvar, kanske till hinder för sjöfarten, bör således föreskrifter kunna ges även med avseende på omfattningen av bärgningen (prop. 1984/85:7 s. 27).

Enligt lagen (1918:163) med vissa bestämmelser om sjöfynd skall den som bärgar ett övergivet fartyg, skeppsvrak, redskap eller gods som hör till ett fartyg anmäla fyndet hos en polismyndighet, tjänsteman vid kustbevakningen eller tulltjänsteman. Om bärgning har skett skall en kungörelse med föreläggande för ägaren att anmäla sig inom en viss tid utfärdas. Det bärgade fyndet lämnas ut till ägaren, om han eller hon ger sig till känna inom förelagd tid och styrker sin rätt. Om ägaren inte anmäler sig inom den angivna tiden tillfaller fyndet bärgaren.

Motionen

I motion Kr217 framhåller Ingegerd Saarinen m.fl. (mp) vikten av att värna det kulturarv som finns i svenska vatten. Motionärerna anför att vrakplundringens inriktning är mycket oroväckande ur kulturhistorisk synvinkel. De vrak som är särskilt utsatta är ofta förlista för mindre än etthundra år sedan och saknar därför skydd enligt kulturminneslagen. Enligt motionärerna missbrukas också lagen om ensamrätt till bärgning. Lagen bör därför ändras så att den inte gäller fartygsvrak. I motionen begärs ett tillkännagivande härom (yrkande 2). För att förhindra plundring av övergivna vrak har andra kulturstater, enligt vad som anføres i motionen, infört lagstiftning som innebär att alla vrak som kan betraktas som övergivna eller ägarlösa, tillfaller staten. Motionärerna anser att sådan lagstiftning bör införas även i Sverige och begär ett tillkännagivande om att regeringen snarast skall lägga fram lagförslag med den nu angivna inriktningen (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Utskottet erinrar inledningsvis om att kulturutskottet vid flera tidigare tillfällen har behandlat motioner med krav på olika åtgärder för att skydda skeppsvrak, senast i det av riksdagen godkända betänkandet 2002/03:KrU2. Kulturutskottet har därvid uttalat bl.a. att det med ett bibehållande av hundraårsgränsen i kulturminneslagen kan finnas en risk att en del av vårt kulturarv går förlorat. Kulturutskottet har emellertid funnit att Riksantikvarieämbetet såsom ansvarig myndighet för frågor om kulturarvet borde bedöma om hundraårsgränsen bör bibehållas eller om lagskyddet för skeppsvrak bör vidgas.

Motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella avstyrktes av lagutskottet våren 2004 i det av riksdagen godkända betänkandet 2003/04: LU23. Utskottet fann därvid att vad som anförts i motionen inte påkallade någon åtgärd från riksdagens sida. Vad som anförts i motionen utgör inte skäl att i dag inta något annat synsätt, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion Kr217 yrkandena 2 och 3.

Reservationer

1. Konkurs, punkt 1 (c)

av Johan Linander (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L335 och avslår motionerna 2004/05:L244 och 2004/05:L371 yrkande 1.

Ställningstagande

Enligt min uppfattning kan en försäljning under hand av fast egendom som ingår i ett konkursbo medföra flera nackdelar, bl.a. att antalet spekulanter begränsas och att gäldenären kan känna en osäkerhet huruvida egendomen blir korrekt värderad. Därtill kommer att det inte är möjligt för andra ford-ringsägare än banken att påverka utfallet av försäljningen. Mot den bakgrunden vore det av stor betydelse att försäljning av fast egendom i ett konkursbo sker på den öppna marknaden av fastighetsmäklare. Härigenom skulle konkursboet tillföras större belopp för den försålda fastigheten. Det skulle inte heller medföra några extra kostnader att anlita en fastighetsmäklare eftersom även en konkursförvaltare erhåller ersättning för en egendomsförsäljning. Jag anser således att konkurslagstiftningen bör ses över i syfte att införa den i motionen förordade ordningen för försäljning av fast egendom.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L335 och med avslag på motionerna L244 och L371 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Skuldsanering, punkt 2 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L355 och avslår motionerna 2004/05:L267 och 2004/05:L384.

Ställningstagande

Jag anser att det är angeläget att betalningsplaner för långtidsarbetslösa utformas på ett sådant sätt att det lönar sig att ta ett arbete trots skuldbördan. En skuldsatt person skall således inte behöva avstå från ett erbjudet arbete på grund av sina skulder. Regeringen bör se till att Konsumentverket tar upp frågan i en kontinuerlig diskussion med de exekutiva myndigheterna. Jag kan konstatera att Skuldsaneringsutredningen i sitt betänkande inte närmare har övervägt motionsspörsmålet om hur utformningen av betalningsplanen under ett skuldsaneringsförfarande skulle kunna förändras så att långtidsarbetslösa personer ges motivation att arbeta under den femårsperiod som skuldsaneringen normalt pågår. Enligt min uppfattning bör regeringen därför ta initiativ till att sådana överväganden nu kommer till stånd. Detta kan lämpligen ske inom ramen för den fortsatta beredningen av utredningens betänkande.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion L355 och med avslag på motionerna L267 och L384, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Förmånsrättslagstiftningen, punkt 3 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05: MJ5 yrkande 29 och avslår motionerna 2004/05: L337 yrkande 5 och 2004/05: L339.

Ställningstagande

Vi befarar att många av de företag som drabbats av produktionsbortfall på grund av stormen i södra Sverige i januari 2005 också kan komma att drabbas av likviditetsförluster. För att lösa detta problem kortsiktigt är det angeläget att bankerna intar en generös inställning till dessa företag. Det är också angeläget att nu ompröva de ändringar i förmånsrättslagstiftningen som trädde i kraft den 1 januari 2005. Vi anser alltså att den nya förmånsrättslagstiftningen ofta kommer att slå hårt mot små företag i glesbygd. Såväl nya som gamla krediter kan således vara nödvändiga för att de företag som drabbats av stormen skall klara av de likviditetsproblem som kan komma att uppstå. Vi anser mot den nu angivna bakgrunden att den nya förmånsrättslagstiftningen skall omprövas.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen, med bifall till motion MJ5 yrkande 29 och med avslag på motionerna L337 yrkande 5 och L339, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion väckt med anledning av händelse av större vikt

2004/05: MJ5 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om företagens förmånsrättsregler.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05: L244 av Lars Gustafsson (kd):

Riksdagen begär att regeringen ser över konkurslagstiftningen i enlighet med vad i motionen anføres.

2004/05: L267 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om skulder för intagna på fängelser.

2004/05: L330 av Kristina Zakrisson och Birgitta Ahlqvist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om pantsättning av fordon.

2004/05: L335 av Viviann Gerdin (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en översyn av konkurslagstiftningen.

2004/05: L337 av Jan Ertsborn m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att klargöra att rätt till skattenedsättning/skattebefrielse avseende stämpelskatt även föreligger när försäljning sker från ett konkursbo.

2004/05: L339 av Christer Erlandsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om förmånsrättslagen.

2004/05: L355 av Tasso Stafilidis (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om återbetalningsplaner för långtidsarbetslösa med stora skulder.

2004/05:L371 av Staffan Danielsson och Jörgen Johansson (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagar och regeltillämpningar som bestraffar seriösa företagare som gått i konkurs bör utmönstras ur lagstiftningen.

2004/05:L384 av Anne-Marie Pålsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skuldsaneringslagen skall utsträckas till att omfatta också aktiva näringsidkare.

2004/05:Kr217 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp):

2. Riksdagen beslutar om ändring i lagen om ensamrätt till bärgning så att den inte gäller fartygsvrak.
3. Riksdagen begär att regeringen snarast lägger fram förslag till lagstiftning om att alla vrak som kan betraktas som övergivna eller ägarlösa övergår i statens ägo.